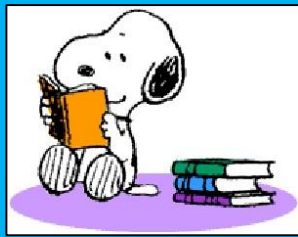

4. lecke A központi bank

A központi bank szerepe a pénzügyi rendszerben

	Mottó: <i>„A jegybank kettős szerepet tölt be, amennyiben a gazdaságnak egyszerre iránytűje és lelkiismerete.”</i> David Horowits	Kulcsfogalmak: központi bank, jegybank, jegybanki funkciók, emisszió, felvigyázás v. ellenőrzés, monetáris finanszírozás tilalma, pénzügypolitika	 ≈ 15 perc
---	--	---	--

A központi bankok jelentősége

A **központi bankot** vagy más néven: **jegybankot** az a jellegzetessége emeli ki a bankrendszer egyéb intézményei közül és avatja a kormányzati intézménnyé, hogy **rendelkezik a törvényes fizetőeszköz kibocsátásának monopóliumával**, és a pénzkínálat szabályozásán keresztül a makroszintű monetáris egyensúly feltételeinek kialakítására összehasonlíthatatlanul nagyobb befolyása van, mint a gazdaság más intézményeinek, szereplőinek. A jegybank kifejezés az intézmény azon sajátosságára fókuszál, hogy kizárólagosan jogosult a pénzkibocsátásra, míg a központi bank elnevezés azt emeli ki, hogy a **kétszintű bankrendszerben kiemelt, centrális helyet foglal el** és nagy befolyása van a bankrendszer többi tagjának működésére és a gazdaság egészére.

A központi bank tehát nem tölt be szokásos banki feladatokat, hanem sokkal inkább **monetáris hatóság**, melynek elsődleges feladata **a pénz értékállóságának biztosítása**. Mai tekintélye, patinája ellenére történelmileg **viszonylag fiatal intézményről van szó**: bár – amint azt korábban már láttuk – Svédországban és Angliában már több mint háromszáz éves múltra tekinthet vissza, Európa többi részén jóval későbbre datálható az ilyen típusú intézmények megszületése. Például az USA-ban 1913ban született törvény a központi bank funkcióját ellátó Federal Reserve (FED) rendszerről. A Magyar Nemzeti Bank a Bank of England jogállását mintául véve 1924-ben jött létre.

Minden ország központi bankjának legfontosabb feladatát az adott ország **jegybanktörvénye** a monetáris politika céljainak megfelelően határozza meg, de elsődleges funkciója általában a következő: **örködni az adott ország pénzének értékállandósága felett** (ide kell érteni az inflációs célt is); **biztosítani kell az ország fizetőképességét**. Természetesen más feladatai is vannak a központi banknak, amelyek szintén fontosak, de a rangsorban csak az előbbieket követik.

A központi bank felelős – egyéb szabályozó hatóságokkal együtt – a pénzügyi rendszer egyik ágának működéséért, nevezetesen **a monetáris politika viteléért**. A jegybanknak úgy kell szabályoznia a pénzügyi intézményrendszert – együttműködve a fiskális politikával –, hogy az lehetőség szerint a jól megfogalmazott gazdaságpolitika megvalósulását segítse elő. Sok esetben konfliktusok alakulhatnak ki a monetáris- és fiskális politika között, ha nem egy irányba „dolgoznak”, illetve mindenkinek lehetnek sajátos elképzelései a megfelelő gazdaságpolitikáról és a szükséges intézkedésekről.

A Magyar Nemzeti Bank elsődleges célja

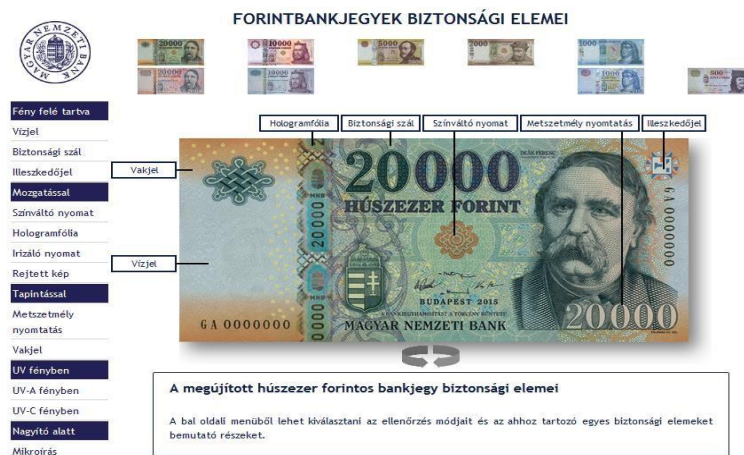
3. § (1) Az MNB elsődleges célja az árstabilitás elérése és fenntartása.

(2) Az MNB elsődleges céljának veszélyeztetése nélkül támogatja a pénzügyi közvetítőrendszer stabilitásának fenntartását, ellenállóképességének növelését, a gazdasági növekedéshez való fenntartható hozzájárulásának biztosítását és a rendelkezésére álló eszközökkel a Kormány gazdaságpolitikáját.

2013. évi CXXXIX. törvény a Magyar Nemzeti Bankról

A jegybankok felruházott jogaikban és felépítésükben különböznek egymástól, ugyanakkor vannak olyan feladataik, amelyek az összes ilyen intézményre jellemzők. Ezeket a feladatokat nevezzük a **klasszikus jegybanki funkcióknak**, melyek a következők:

1. **A jegybank hagyományosan rendelkezik a készpénzkibocsátás (emisszió), vagyis az érmék és a bankjegyek előállításának és forgalomba hozatalának monopóliumával** (elnevezése is ebből a privilégiumból ered). Feladata az adott ország törvényes fizetőeszközének kibocsátása. Ebben a feladatkörében a jegybankkal szembeni elvárás, hogy pontosan meg tudja határozni, hogy **mekkora a készpénzszükséglet** a gazdaságban, és annak **összetétele** alkalmas legyen a fizetési forgalom fennakadásoktól mentes lebonyolítására. Ebbe körbe tartozik a bankjegyek védelme a pénzhamisítással szemben.

2. **A nemzetközi tartalékok (nemesfém- és deviza) kezelése.** Ez tartalmilag két dolgot jelent: egyfelől – ha van – **a külső adósság menedzselését**, másfelől **a monetáris politikai célok intervencióval (devizapiaci akciókkal) történő támogatását**. A tartalékok kezelése technikailag különböző nyitott devizapozíciók fedezését és zárását, másfelől különböző törvényes fizetőeszközök, illetve azokra szóló követelések különböző piacokon történő adásvételét jelentik. Ha nem konvertibilis a valuta, a központi bank általában **devizahatóságként** is funkcionál.

3. **A pénzügyi rendszer stabilitásának,** a prudenciális felügyeleti politika kialakításának **támogatása:** egy adott ország kiegyensúlyozott gazdasági növekedéséhez, társadalmi jólétéhez elengedhetetlen, hogy a pénzügyi piacok jól működjenek, a tőkeközvetítés hatékonyan és zökkenőmentesen megtörténjen:

- A **bankok bankjaként** a hierarchia csúcsán állva vezeti a bankrendszer szereplőinek elszámolási számláit, kielégíti a készpénzigényt és bankári műveletekkel likviditást biztosít. Továbbá „**végző mentisvarként**” (lender of the last resort) funkcionálva egyrészt a rendszer biztonságát képes biztosítani, másrészt a monetáris politika vitelét tudja garantálni. Ugyanis a likviditási nehézségbe került szereplőknek a forrásokat nyújt, de persze kizárólag piaci alapon. A forrásokhoz való hozzájutás feltételeinek változtatásával képes a pénzmennyiséget szabályozni. Bizonyos helyzetekben külföldről érkező forrásokat közvetít.
- Kialakítja és figyelemmel kíséri a **fizetési és elszámolási rendszereket**. E funkció némileg kapcsolódik az előzőhöz, de itt igazából a fizetési forgalmat lehetővé tevő infrastruktúra szabályozásáról, működtetéséről és figyelemmel kíséréséről van szó.

- **Felvigyázás (oversight):** a monetáris hatóság hagyományosan ellátta a bankrendszer működésének ellenőrzési feladatait. Az 1980-as évektől ez a funkció fokozatosan önálló felügyeleti szervezetekhez került. Jelenleg a felügyeleti rendszert ismét az MNB működteti, mely tevékenység az egyes pénzügyi szervezetek biztonságos működésére koncentrál. Ezen az ellenőrzési funkción túlmenően a fizetési rendszerért és a pénzügyi rendszer egészének stabilitásáért is a monetáris hatóság felel. Utóbbi feladatkört szoktuk felvigyázásnak nevezni, hogy megkülönböztessük az ellenőrzési funkciótól. E körben bizonyos esetekben jegybanki ellenőrzést végez a rendszer biztonságának fenntartása érdekében.
- Közreműködik a **prudenciális szabályok kialakításában**, a jogszabályalkotásban.

Azonnali fizetési szolgáltatás létrehozása Magyarországon

A hazai pénzforgalom hatékonyságának növelése, a fizetési piac és a magyar gazdaság versenyképességének javítása érdekében az MNB javaslatot tett az azonnali fizetési szolgáltatás létrehozására. Az új fizetési rendszer létrehozásának célja, hogy az év minden napján 24 órában működő szolgáltatással néhány másodperc alatt lebonyolíthatóak legyenek a fizetések a magyarországi fizetési számlák között. Az azonnali fizetési rendszerrel a magyar pénzforgalomban is hasznosíthatóak lesznek az elmúlt években alacsony költségek mellett elérhetővé vált modern kommunikációs és informatikai technológiák. Ezeknek köszönhetően az azonnali fizetési szolgáltatás alkalmas lesz rá, hogy a bankok és egyéb pénzforgalmi szolgáltatók megfelelő fejlesztései esetén számos fizetési helyzetben lehetővé tegye az elektronikus fizetést, és a jelenleginél jóval szélesebb körben teremtsen választási lehetőséget a készpénzhasználat mellett. Az azonnali fizetési szolgáltatás kapcsán létrejövő új alpinfrastruktúra használatával az innovatív fizetési szolgáltatások a jelenleginél gyorsabban és egyszerűbben lesznek létrehozhatóak, így a pénzforgalmi piac jelenlegi szereplőinek javulhat a versenyképessége, az új piaci szereplők pedig egyszerűbben léphetnek be a pénzforgalmi piacra, ahol a jelenlegi szereplőkkel azonos infrastruktúrát használhatnak a szolgáltatásaikhoz (MNB).

Az alábbi oldalon elérhetőek az MNB által az azonnali fizetési szolgáltatás létrehozásával kapcsolatos részletes információk: <https://www.mnb.hu/penzforgalom/azonnalifizetes>

4. Az „**állam bankja**”, azaz az állam számlavezetője: vezeti a központi költségvetés elszámolási számláját. Az állam bankja funkció a mai gyakorlat szerint nem terjed ki az államháztartás közvetlen, elsődleges hitelezésre, ezt jelenti **a monetáris finanszírozás tilalma**. A költségvetési hiányt a tőkepiacokról finanszírozzák (melynek letéteményese az Államadósság-kezelő Központ Zrt.), a jegybank csak a kibocsátáskor nem, hanem kizárólag az ezt követő, másodlagos forgalomban vásárolhat állampapírt.

5. Hogy a szabályozó feladatai végre tudja hajtani, és legyen elegendő információ a felügyelt szektor működéséről és a követett monetáris politikáról széles körű **statisztikai, kutatási és elemző, kommunikációs tevékenységet** is végeznek.

A központi bank a gazdaságpolitikát meghatározó kormányzat mellett a pénzügypolitika másik meghatározó szereplője.

A pénzügypolitika mozgásterét alapvetően a gazdaságpolitika jelöli ki. Egy ország **gazdaságpolitikája** alatt az állam azon nézeteinek, elhatározásainak, rendszeres cselekedeteinek, stratégiáinak összességét értjük, amelyekkel illetve, amelyek mentén a gazdaságot befolyásolja valamely társadalmi-politikai célok elérése érdekében.

A gazdaságpolitikának számtalan célkitűzése lehet, alapvetően azonban minden kormány általában vett gazdaságpolitikai céljai jól összefoglalhatóak az alábbi hármasban: **gazdasági növekedés, azaz a társadalmi jólét fenntartható növelése illetve a belső és a külgazdasági egyensúly**.

A **pénzügypolitika** a gazdaságpolitika egyik legfontosabb összetevője, a gazdaságpolitika megvalósulását támogatja minden olyan területen, ahol a pénzügyek szóba kerülnek. Azonban a pénzügypolitika is további részterületekre bomlik és ezek bonyolult rendszeréből tevődik össze. Ezen alterületek közötti kölcsönhatás kölcsönös: egyik sem tud a másik hatásainak figyelembevétele nélkül működni. A négy **nagy alterület**:

- **monetáris politika**: a pénzkínálat átgondolt ellenőrzése bizonyos gazdasági célok elérése érdekében
- **devizapolitika**: azon módszerek, intézkedések, rendeletek, előírások, tiltások összessége, amelyek révén egy önálló nemzeti valutával rendelkező ország belső pénzügyi rendszere a nemzetközi pénzügyi rendszerhez, kapcsolódik. Alapvetően a nemzetközi fizetési mérleg kiegyensúlyozásának és a devizaárfolyamok befolyásolásának rendszerét jelenti.

4. lecke A központi bank

A központi bank szerepe a pénzügyi rendszerben

- **fiskális politika**: az állami kiadások és bevételek ésszerű összehangolása az állami feladatok ellátása érdekében, s természetesen a gazdaságpolitikájában megfogalmazott célok elérése érdekében
- **pénzügyi ellenőrzési funkció**: a gazdasági folyamatokban rejlő bizonytalanságok kezelésére hivatott funkció, amely az állam mint érdekhordozó által kitűzött célok megvalósulását szolgálja

A központi bank kulcsfontosságú szerepet tölt be a négy alterület közül háromban is: a monetáris és devizapolitikában, valamint a pénzügy ellenőrzés területén.

További érdekes információk a témában

Az MNB szerepet vállal a fogyasztóvédelem és a pénzügyi kultúra fejlesztése terén is. Látogasson el a Magyar Nemzeti Bank honlapján a Pénzügyi Fogyasztóvédelmi Központ oldalára, melynek célja, hogy a pénzügyi termékeket vagy szolgáltatásokat igénybe vevő fogyasztókat támogassa egyrészt általános, széleskörű tájékoztatással, másrészt panaszaik vagy jogsérelmeik orvoslásával:

www.mnb.hu/fogyasztovedelem

Ellenőrző kérdések:

1. *Mire utal a jegybank illetve a központi bank elnevezés?*
2. *Mit szabályoz általánosságban a jegybanktörvény?*
3. *Mi az MNB elsődleges célja? Milyen egyéb feladatot fogalmaz meg számára a magyar jegybanktörvény?*
4. *Sorolja fel a klasszikus jegybanki funkciókat!*
5. *A pénzügyi rendszer stabilitásának biztosítása milyen funkciókat foglal magában?*
6. *Mit jelent a monetáris finanszírozás tilalma?*
7. *Sorolja fel a pénzügy politika négy területét? Melyik terület nem tartozik az MNB hatókörébe?*

SZEGEDI TUDOMÁNYEGYETEM
GAZDASÁGTUDOMÁNYI KAR
KÖZGAZDÁSZ KÉPZÉS
TÁVOKTATÁSI TAGOZAT
LECKESOROZAT
COPYRIGHT © SZTE GTK 2017/2018

A LECKE TARTALMA, ILLETVE ALKOTÓ ELEMEI ELŐZETES,
ÍRÁSBELI ENGEDÉLY MELLETT HASZNÁLHATÓK FEL.

JELLEN TANYAG
A SZEGEDI TUDOMÁNYEGYETEMEN KÉSZÜLT
AZ EURÓPAI UNIÓ TÁMOGATÁSÁVAL.
PROJEKT AZONOSÍTÓ: EFOP-3.4.3-16-2016-00014

SZÉCHENYI 2020

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE